

ปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเรียกรับสินบนเจ้าพนักงานรัฐต่างประเทศ THE PROBLEM OF COMMITTING CRIMES RELATED TO ACCEPTING BRIBES FROM FOREIGN GOVERNMENT OFFICIALS

¹อนุชา คุ่มวัน Anucha Khumwan ²วรรณวิภา เมืองถ้ำ Wanwipa Muangtham
^{1, 2}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Corresponding Author. E-mail: anuchalawyer888@hotmail.com

Article Received: April 05, 2025. Revised: June 17, 2025. Accepted: June 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีความหมาย สาเหตุการให้และรับสินบนและบทกำหนดโทษทางอาญา 2) เปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้และรับสินบน 3) วิเคราะห์ปัญหากฎหมายไทยการให้และรับสินบนของนิติบุคคลเกี่ยวกับบทกำหนดโทษทางอาญา และ 4) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายประเทศไทยให้มีผลบังคับใช้กับกฎหมายการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากตัวบทกฎหมายต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หนังสือบทความ งานวิจัย เอกสารทางวิชาการอื่นๆ และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการให้และเรียกรับสินบนที่มีผลต่อการกระทำความผิดในประเทศไทยที่สำคัญประกอบด้วย ทฤษฎีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน คือ ทฤษฎีสามเหลื่อมของการทุจริต ทฤษฎีและสาเหตุของการกระทำความผิด ทฤษฎีและวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ 2) กฎหมายในการให้และเรียกรับสินบนในประเทศไทยปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 และประมวลกฎหมายอาญา สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ และสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะใช้ประมวลกฎหมายอาญา 3) ปัญหาที่พบคือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ยังกำหนดคำจำกัดความและบทกำหนดโทษทางอาญา ตลอดจนอายุความการดำเนินคดี 4) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ การปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมายอาญาให้ครอบคลุมและมีความเหมาะสมยิ่งขึ้นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อกระบวนการยุติธรรม

คำสำคัญ: ปัญหาการกระทำความผิด, การเรียกรับสินบน, เจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ

Abstract

This research article aimed to 1) Study the history, concepts and theories, meanings, causes of bribery and criminal penalties, 2) Compare Thai and foreign laws related to bribery, 3) Analyze the problems of Thai law on bribery of juristic persons regarding criminal penalties, and 4) Propose guidelines for amending Thai laws to be effective against corruption laws of government officials. This was a qualitative research using the document method. The researcher had collected data from all relevant documents from various laws, Thai and foreign languages, books, articles, research, other academic documents, and information from the internet. The data were analyzed using content analysis.

The results found that: 1) The concepts and theories on bribery that had an important impact on criminal acts in Thailand included the theory of corruption, namely the triangle theory of corruption, the theory and causes of criminal acts, the theory and objectives of punishment, and the theory on the causes of criminal acts of transnational organized crime, 2) The current law on bribery in Thailand was the Organic Act on the Prevention and Suppression of Corruption B.E. 2561 and the Criminal Code. The United States, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the Republic of France use the Criminal Code, 3) The problem found was that the Organic Act on the Prevention and Suppression of Corruption B.E. 2561 still defined the definition and penalties, as well as the statute of limitations for prosecution, and 4) Suggesting solutions to the problem was to amend the criminal law to be more comprehensive and appropriate for the greatest benefit of the justice process.

Keywords: Problem of Committing Crimes, Accepting Bribes, Foreign Government Officials

บทนำ

ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นปัญหาสำคัญของนานาประเทศที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข และทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ ซึ่งการทุจริตส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนา เศรษฐกิจ การค้าการลงทุน การพัฒนาประเทศ รวมถึงภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ ทั้งในด้านการรับรู้ของภาค ประชาชนและภาคธุรกิจ จากข้อมูลสถิติเรื่องกล่าวหาที่สำนักงาน ป.ป.ช. รับไว้ดำเนินการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2565 พบว่า มีเรื่องกล่าวหาเกี่ยวกับการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 1,432 เรื่อง โดยเป็นเรื่องกล่าวหาที่เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุดจำนวน 428 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 29.89 ของเรื่องกล่าวหาเกี่ยวกับการรับสินบนทั้งหมด รองลงมาเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 370 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.84 และกระทรวงมหาดไทย จำนวน 161 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.24 ดังนั้นจึงต้อง ดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังที่เป็นหนึ่งในวิธีการ แก้ไขปัญหาสินบน มีบทลงโทษผู้ให้และผู้รับสินบน รวมถึงมีการออกพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกใน การพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 หรือในส่วนการดำเนินการของการคณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่มีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมถึงการรับสินบนในหน่วยงานของรัฐให้ลดลงหรือหมดสิ้นไป

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 กำหนดโทษของ “ผู้รับ” สินบน ไว้ในมาตรา 173 เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ผู้ใด เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ถึง 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 1 แสนบาท ถึง 4 แสนบาท และมาตรา 174 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ถึง 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 1 แสนบาท ถึง 4 แสนบาท อีกทั้งกำหนดโทษของ “ผู้ให้” สินบน ไว้ในมาตรา 176 ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 1 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับในกรณีผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลใดและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรา 173 และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่า แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

ทั้งนี้ได้มีการระบุโทษในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นประมวลกฎหมายหลักในการกำหนดความรับผิดทางอาญาในฐานความผิดต่างๆ โดยได้กำหนดการให้สินบนสินบนเป็นความผิดทางอาญาไว้ใน 2 มาตรา ดังนี้ คือในมาตรา 144 และมาตรา 167 ส่งผลให้หากมีผู้กระทำความผิดฐานให้และรับสินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ ถือเป็นความผิดทางอาญา เมื่อรัฐต่างประเทศต้องการนำตัวผู้กระทำความผิดไปดำเนินคดีในประเทศของตน ก็จะไม่สามารถร้องขอให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดเป็นผู้ร้ายข้ามแดนกลับไปดำเนินคดีในประเทศของตนได้ เพราะพระราชบัญญัติส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 มาตรา 7 ได้กำหนดความผิดที่จะสามารถส่งเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ต้องเป็นความผิดอาญาที่ทั้งประเทศผู้ร้องขอ คือรัฐต่างประเทศและประเทศผู้รับคำร้องขอ คือประเทศไทยได้กำหนดให้เป็นความผิดอาญาร่วมกัน

สำหรับในต่างประเทศมีการออกกฎหมายที่ลงโทษทั้งผู้รับและผู้ให้สินบนเช่นกัน เช่น สหรัฐอเมริกา ได้มีการออกกฎหมาย Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) ขึ้นในปี ค.ศ.1977 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดบทลงโทษสำหรับบุคคล จำคุก 5 ปี และปรับสูงสุด 250,000 ดอลลาร์ หรือนิติบุคคลที่จ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ เพื่อให้ได้งานหรือรักษารัฐกิจไว้ ในสหรัฐอเมริกาบริษัทที่กระทำความผิดอาจถูกปรับสูงสุด 2 ล้านดอลลาร์ สำหรับผู้กระทำความผิดทุกมาตรา อังกฤษ จำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ และหรือนิติบุคคลปรับไม่จำกัดจำนวน สาธารณรัฐฝรั่งเศส จำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับสูงสุดถึง 1,000,000 ยูโร หรือมากกว่านั้น หากผลประโยชน์ที่ได้รับหรือเสนอมีมูลค่าสูงกว่าจำนวนดังกล่าว และนิติบุคคล จำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาบทบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการให้สินบนของประเทศไทยประกอบกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีของสากล ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหลักประกันของกฎหมายอาญา คือ การห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณี ห้ามใช้กฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง กฎหมายอาญาต้อง

บัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง และการตีความกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัดตามหลักภาษา ความสัมพันธ์กันเป็นระบบของกฎหมาย ประวัติความเป็นมาของกฎหมาย และตามความมุ่งหมายของตัวบทกฎหมาย จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาญารัฐธรรมนูญความผิดให้สินบนของประเทศไทยได้อย่างชัดเจน ต้องตีความตามองค์ประกอบความผิดที่บัญญัติไว้อย่างเคร่งครัด ไม่สามารถตีความนอกเหนือไปจากที่บัญญัติในกฎหมายได้ ทำให้บทบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการให้สินบนของประเทศไทยมีช่องว่างหลายประการที่ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายสากลที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ส่งผลให้กฎหมายไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ไม่สามารถแก้ไขปัญหการให้สินบนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะประชาชนไม่เกรงกลัวต่อความผิด อีกทั้งการให้สินบนบางประการก็ไม่เป็นความผิดในทางอาญา อันเป็นการสร้างทัศนคติแก่ประชาชนที่ทำให้การให้สินบนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่สามารถกระทำได้ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการหรือไม่กระทำการใดในหน้าที่โดยเห็นแก่สินบน ตลอดทั้งพยานในคดีที่เห็นต่อสินบนก็จะทำให้สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ในท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจต่อไป

ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริตในเรื่องการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็นการรับสินบนมาตรการการกำหนดความรับผิดทางอาญาเกี่ยวกับการให้และรับสินบนของเจ้าพนักงานรัฐต่างประเทศ โดยศึกษาเปรียบเทียบประเด็นการรับสินบนของประเทศไทยกับต่างประเทศเพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะหรือแนวทางแก้ไขปัญหการรับสินบนของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี ความหมาย สาเหตุการให้และรับสินบนและบทกำหนดโทษทางอาญา
2. เพื่อเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้และรับสินบน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายไทยการให้และรับสินบนของนิติบุคคลเกี่ยวกับบทกำหนดโทษทางอาญา
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายประเทศไทย ให้มีผลบังคับใช้กับกฎหมายการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมาย ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย ข้อมูลจากแหล่งออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ มีขอบข่าย ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี ความหมาย สาเหตุการให้และรับสินบนและบทกำหนดโทษทางอาญา 2) เปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้และรับสินบน 3) วิเคราะห์ปัญหากฎหมายไทยการให้และรับสินบนของนิติบุคคลเกี่ยวกับบทกำหนดโทษทางอาญา เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายประเทศไทย ให้มีผลบังคับใช้กับกฎหมายการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ และใช้วิธีเปรียบเทียบกฎหมาย เพื่อหาข้อแตกต่างและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี ความหมาย สาเหตุการให้และรับสินบนและบทกำหนดโทษทางอาญา

การให้และรับสินบนเกิดขึ้นในทุกยุคสมัยและเป็นปัญหาสากลที่พบในหลายประเทศทั่วโลก แนวคิดเกี่ยวกับสินบนสามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีจริยศาสตร์ และทฤษฎีทางกฎหมาย ซึ่งแต่ละแนวคิดมีมุมมองที่แตกต่างกันไป เช่น แนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์ มองว่าสินบนเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งบางครั้งอาจช่วยให้กระบวนการราชการดำเนินไปอย่างรวดเร็วขึ้น แนวคิดเชิงจริยศาสตร์และกฎหมาย มองว่าสินบนเป็นพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรมและเป็นภัยต่อหลักนิติธรรม สำหรับในประเทศไทยการให้และรับสินบนของเจ้าพนักงานรัฐเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทย และส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งต่อภาครัฐและภาคเอกชน แม้ว่ากฎหมายไทยจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่ยังคงพบว่ามีช่องว่างทางกฎหมายหลายประการที่ทำให้การดำเนินคดีและการป้องกันสินบนยังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกฎหมายไทย พบว่า มีการกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 และมาตรา 149 ซึ่งครอบคลุมถึงการให้และรับสินบนของเจ้าพนักงานรัฐ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ที่ให้สำนักงาน ป.ป.ช. เป็นหน่วยงานหลักในการตรวจสอบการทุจริต อย่างไรก็ตาม พบว่า กฎหมายไทยยังขาดกลไกการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ และมีข้อจำกัดในแง่ของการดำเนินคดี

2. การเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้และรับสินบน เมื่อนำกฎหมายไทยไปเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส มีความแตกต่างกันในหลายประเด็นสำคัญ คือ

2.1 กฎหมายของสหรัฐอเมริกา Foreign Corrupt Practices Act - FCPA มุ่งเน้นการควบคุมการให้สินบนของบริษัทอเมริกันต่อเจ้าหน้าที่รัฐในต่างประเทศ และมีมาตรการควบคุมภายในองค์กรอย่างเข้มงวด

2.2 กฎหมายของสหราชอาณาจักร UK Bribery Act 2010 ครอบคลุมทั้งการให้และรับสินบนภายในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังกำหนดโทษต่อองค์กรที่ไม่มีมาตรการป้องกันสินบน ซึ่งเป็นจุดที่กฎหมายไทยยังไม่มี

2.3 กฎหมายของฝรั่งเศส Loi Sapin II 2016 มีมาตรการที่เข้มงวดต่อภาคเอกชน โดยกำหนดให้บริษัทต้องมีระบบป้องกันการให้สินบน เช่น การตรวจสอบบัญชีและการฝึกอบรมพนักงาน

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายต่างประเทศเหล่านี้ พบว่า กฎหมายไทยยังขาดการกำหนดมาตรการป้องกันสินบนในระดับองค์กร และยังไม่มีกำหนดโทษต่อบริษัทที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้สินบน นอกจากนี้ ขอบเขตของกฎหมายไทยยังไม่ครอบคลุมถึงการให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ ซึ่งเป็นจุดที่กฎหมายของหลายประเทศได้มีการแก้ไขไปแล้ว

3. ปัญหากฎหมายไทยการให้และรับสินบนของนิติบุคคลเกี่ยวกับบทกำหนดโทษทางอาญา

ปัญหาของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการให้และรับสินบนของนิติบุคคล แม้ว่ากฎหมายไทยจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับสินบนของเจ้าพนักงานรัฐ แต่ไม่มีการกำหนดความรับผิดของนิติบุคคลอย่างชัดเจน ในกรณีที่บริษัทมีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้สินบน ในขณะที่ FCPA ของสหรัฐฯ และ UK Bribery Act ของอังกฤษ กำหนดโทษต่อบริษัทที่ไม่มีมาตรการป้องกันสินบน นอกจากนี้ กฎหมายไทยยังขาดมาตรการที่ชัดเจน

เกี่ยวกับการตรวจสอบทางบัญชีเพื่อป้องกันการให้สินบน ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของฝรั่งเศสที่กำหนดให้บริษัทต้องมีมาตรการภายในเพื่อป้องกันพฤติกรรมทุจริต

4. แนวทางการแก้ไขกฎหมายประเทศไทย ให้มีผลบังคับใช้กับกฎหมายการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน พบว่า กฎหมายไทยควรได้รับการปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการป้องกันและปราบปรามการให้และรับสินบน โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

4.1 แก้ไขคำนิยามของ “เจ้าพนักงานของรัฐ” ให้ครอบคลุมถึงเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ตามแนวทางของ FCPA และ UK Bribery Act

4.2 กำหนดความรับผิดของนิติบุคคล โดยให้บริษัทที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนต้องรับผิดชอบทางกฎหมายและถูกลงโทษเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา

4.3 เพิ่มมาตรการป้องกันสินบนในภาคเอกชน เช่น การกำหนดให้บริษัทต้องมีแผนป้องกันการทุจริต และกำหนดบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม

4.4 ปรับปรุงระบบตรวจสอบทางบัญชี เพื่อให้สามารถติดตามธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนได้ง่ายขึ้น

4.5 ปรับปรุงบทลงโทษให้มีความเหมาะสม โดยอาจพิจารณายกเลิกโทษประหารชีวิต และใช้มาตรการริบทรัพย์สินแทน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี ความหมาย สาเหตุการให้และรับสินบนและบทกำหนดโทษทางอาญา พบว่า การให้และรับสินบนของเจ้าพนักงานรัฐเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทย และส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งต่อภาครัฐและภาคเอกชน แม้ว่ากฎหมายไทยจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แต่ยังมีช่องว่างทางกฎหมายหลายประการที่ทำให้การดำเนินคดีและการป้องกันสินบนยังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกฎหมายไทยกำหนดโทษเกี่ยวกับการให้และรับสินบนของเจ้าพนักงานรัฐไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144 และ 149 รวมถึงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งมีบทลงโทษที่รุนแรง เช่น โทษจำคุกสูงสุดตลอดชีวิต หรือแม้กระทั่งโทษประหารชีวิต อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล พบว่ากฎหมายไทยยังมีข้อจำกัดหลายประการ ข้อจำกัดสำคัญที่พบ ได้แก่ ขอบเขตของกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมถึงเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินคดีในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของประเทศอื่น นอกจากนี้ กฎหมายไทยยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศพัฒนาแล้วที่กำหนดให้บริษัทที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบทางกฎหมายด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention Theory) ที่เน้นว่าการบังคับใช้กฎหมายที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดระดับการทุจริตได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Transparency International (2016) ที่พบว่า ประเทศที่มีบทบัญญัติด้านการต่อต้านสินบนที่เข้มงวดและมีมาตรการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพมักจะมีระดับการทุจริตต่ำกว่าประเทศที่กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้และรับสินบน พบว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส มีมาตรการที่เข้มงวดและครอบคลุมกว่ากฎหมายไทยในหลายประเด็น โดยเฉพาะในเรื่อง ความรับผิดชอบของนิติบุคคล และมาตรการป้องกันการให้สินบนในภาคเอกชน ดังนี้ 1) Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) ของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้บริษัทต้องรับผิดชอบต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ แม้ว่าจะเกิดจากการกระทำของพนักงานก็ตาม 2) UK Bribery Act 2010 ของสหราชอาณาจักร มีข้อกำหนดที่เข้มงวดเกี่ยวกับ การป้องกันสินบนในองค์กร โดยกำหนดให้บริษัทต้องมีแผนป้องกัน หากไม่มีมาตรการเพียงพอ บริษัทอาจถูกดำเนินคดีได้ 3) Loi Sapin II ของฝรั่งเศส มีมาตรการที่บังคับให้บริษัทต้องมีการตรวจสอบบัญชีภายใน และแผนป้องกันสินบนที่เป็นมาตรฐานเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย พบว่า กฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้บริษัทต้องรับผิดชอบต่อการให้สินบนของพนักงาน หรือกำหนดให้บริษัทต้องมีมาตรการป้องกันสินบนที่ชัดเจน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ OECD Anti-Bribery Convention (2021) ที่สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ กำหนดมาตรการป้องกันสินบนในภาคเอกชนควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย

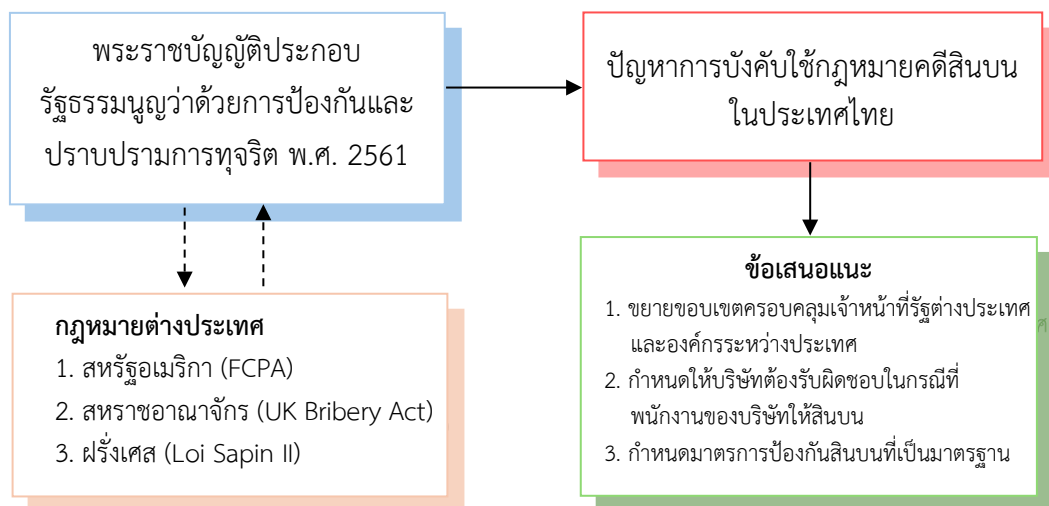
3. ผลการศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายไทยการให้และรับสินบนของนิติบุคคลเกี่ยวกับบทกำหนดโทษทางอาญา พบว่า กฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรับผิดชอบของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสินบน ในขณะที่กฎหมายของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐฯ และอังกฤษ ได้กำหนดบทลงโทษต่อบริษัทที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด การขาดบทบัญญัติในเรื่องนี้ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไทยในคดีสินบนนั้นมักมุ่งเน้นไปที่ ตัวบุคคลที่เป็นเจ้าพนักงานรัฐโดยตรง โดยไม่สามารถดำเนินคดีต่อองค์กรที่เป็นต้นเหตุของการให้สินบนได้ ซึ่งแตกต่างจากแนวทางของกฎหมายสากลที่เน้นให้ ทั้งตัวบุคคลและองค์กรต้องรับผิดชอบร่วมกัน ข้อจำกัดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายไทยให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยการบัญญัติกฎหมายที่ระบุไว้ว่า หากบริษัทไม่มีมาตรการป้องกันสินบนที่เพียงพอ หรือหากมีหลักฐานว่าผู้บริหารรู้เห็นต่อการให้สินบน บริษัทนั้นจะต้องรับโทษด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของกวีกันท์ บุญช้าง และอัจฉริยา ชูตินันท์ (2565) ที่พบว่า ปัญหาของกฎหมายไทย คือ หากนิติบุคคลกระทำความผิดไม่สามารถที่จะรับโทษในทางอาญาได้เหมือนเช่นกรณีบุคคลธรรมดา ทำให้ปัจจุบันแนวโน้มของการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าการให้สินบนเพื่อประโยชน์ของบุคคลธรรมดา ทำให้โดยสภาพแล้วการให้สินบนโดยนิติบุคคลควรจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่มีการบัญญัติให้มีความชัดเจนถึงโทษและลักษณะของการกระทำความผิดให้สอดคล้องกับลักษณะของนิติบุคคลและความเสียหายที่เกิดขึ้น

4. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายประเทศไทย ให้มีผลบังคับใช้กับกฎหมายการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน พบว่า สามารถเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดย ขยายขอบเขตของกฎหมายให้ครอบคลุมเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ กำหนดให้บริษัทต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของพนักงานที่ให้สินบนในนามของบริษัท กำหนดให้บริษัทต้องมีมาตรการป้องกันสินบนที่เป็นมาตรฐาน เช่น การตรวจสอบบัญชีภายใน และการจัดทำแผนป้องกันสินบน และปรับปรุงกลไกการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเพิ่มอำนาจให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และใช้เทคโนโลยีมาตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินที่ผิดปกติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของกวีกันท์ บุญช้าง และอัจฉริยา ชูตินันท์ (2565) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย โดยการกำหนดการให้สินบนของนิติบุคคลแก่เจ้าพนักงานของรัฐเป็นความผิดในทางอาญาที่มีการบัญญัติไว้ โดยเฉพาะแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญามาตรา 144 และ 167 ในเรื่องของการให้สินบน ซึ่งเป็นการ

กระทำโดยนิติบุคคลแยกต่างหากจากบุคคลธรรมดา ควรกำหนดอัตราโทษของนิติบุคคลไว้โดยเฉพาะให้อยู่ในรูปของโทษที่มีลักษณะเป็นพิเศษออกแตกต่างจากการกระทำและการลงโทษของบุคคลธรรมดา ให้รูปแบบในการลงโทษสอดคล้องกับลักษณะการทำความผิดของนิติบุคคลโดยเฉพาะ การลงโทษปรับมีลักษณะเป็นการลงโทษปรับในจำนวนเงินที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพในการควบคุมการทำความผิดของนิติบุคคล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายประเทศไทย ให้มีผลบังคับใช้กับกฎหมายการทุจริตต่อหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาว่า กฎหมายไทยยังมีช่องว่างสำคัญในการกำหนดความรับผิดทางอาญาเกี่ยวกับสินบนของเจ้าพนักงานรัฐ โดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมสินบนในระดับองค์กร และการครอบคลุมเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศที่พัฒนาแล้ว การปรับปรุงกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถลดปัญหาการทุจริตและสร้างความโปร่งใสในภาครัฐได้มากขึ้น สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

1. ขอบเขตของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการให้และรับสินบน กฎหมายไทยกำหนดความผิดเกี่ยวกับการให้และรับสินบนภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งกฎหมายไทยยังไม่ครอบคลุมถึงเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ทำให้เกิดช่องโหว่ในการดำเนินคดี

2. การเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา (FCPA) และสหราชอาณาจักร (UK Bribery Act) กำหนดให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบทางอาญา ในกรณีที่บริษัทมีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้สินบน ซึ่งไทยยังไม่มี ส่วนประเทศฝรั่งเศส (Loi Sapin II) มุ่งเน้นการป้องกันสินบนในภาคเอกชน โดยกำหนดให้บริษัทต้องมีมาตรการป้องกันการทุจริต ซึ่งกฎหมายไทยยังขาดมาตรการป้องกันสินบนที่มีประสิทธิภาพในระดับองค์กร

3. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย การบังคับใช้กฎหมายในคดีสินบนยังมีข้อจำกัดในกระบวนการยุติธรรม เช่น อายุความที่สั้น ข้อจำกัดด้านพยานหลักฐาน และโครงสร้างการดำเนินคดีที่ซับซ้อน บทลงโทษสูงสุดสำหรับสินบนในกฎหมายไทยคือ โทษประหารชีวิต ซึ่งถูกมองว่าไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น

4. ข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายไทย ได้แก่ การขยายขอบเขตของกฎหมายให้ครอบคลุมเจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ กำหนดความรับผิดของนิติบุคคลให้บริษัทต้องรับผิดชอบในกรณีที่พนักงานของบริษัทให้สินบน ปรับปรุงกระบวนการบังคับใช้กฎหมายโดยเพิ่มมาตรการตรวจสอบบัญชีเพื่อป้องกันการจ่ายสินบน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยเรื่อง ปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเรียกรับสินบนเจ้าพนักงานรัฐต่างประเทศ ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงกฎหมายป้องกันการทุจริตของไทย โดยควรให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรการป้องกันสินบนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การตรวจสอบทางบัญชีและการกำหนดโทษสำหรับนิติบุคคล รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมให้สามารถดำเนินคดีเกี่ยวกับสินบนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเรื่อง แนวทางการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการป้องกันและตรวจสอบการให้และรับสินบน เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Blockchain มาใช้ในการป้องกันและตรวจสอบการให้และรับสินบน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กวีกันท์ บุญช้าง และอัจฉริยา ชูตินันท์. (2565). ปัญหาความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล: ศึกษามาตรการลงโทษที่เหมาะสมกรณีผู้ให้สินบนเป็นนิติบุคคล. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 12(4), 620-633.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561. เล่ม 135 ตอนที่ 52 ก หน้า 71 (21 กรกฎาคม 2561).
- ศิรินันท์ วัฒนศิริธรรม และคณะ. (2566). รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์: เรื่องการรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐ กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักงาน ป.ป.ช. (2567). “สินบน” มหันตภัยร้าย ผิดทั้งผู้ให้และผู้รับ. แหล่งที่มา <https://www.nacc.go.th/categorydetail/20180831184638361/20240718100018> สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2567.
- OECD. (2021). France: Anti-Bribery Implementation. From <https://www.oecd.org>. Retrieved August 3, 2024.
- Transparency International. (2016). Total SA Corruption Case. From <https://www.transparency.org> Retrieved August 3, 2024.